

Nr 250.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående inrättandet af vissa parallellklasser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs och Kalmar; gifven Stockholms slott den 26 april 1912.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1913 bevilja till anordnande

dels vid folkskoleseminariet i Uppsala af en parallellklass till första seminarieklassen ett belopp af 11,840 kronor,

dels vid folkskoleseminariet i Strängnäs af en ettårig, med fjärde seminarieklassen sidoställd afdelning för manliga studenter ett belopp af 10,670 kronor,

dels ock vid folkskoleseminariet i Kalmar af en sistnämnda afdelning motsvarande afdelning för kvinnliga studenter ett belopp af 8,470 kronor eller således tillhoppa 30,980 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

*Inrättandet
af vissa
parallellklas-
ser vid folk-
skolesemina-
rierna i
Uppsala,
Strängnäs och
Kalmar.*

Föredragande departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:
I det yttrande till statsrådsprotokollet, som återopas i Kungl.
Maj:ts proposition nr 171 till innevarande års Riksdag angående inköp af
mark och uppförande af nya byggnader för folkskoleseminariet i Uppsala,
erinrade jag om den brist på lärarkrafter, som för närvarande är rå-
dande på folkskolans område och som genom de utredningar, hvilka verk-
stälts af folkundervisningskommittén, blifvit till sin storlek närmare känd.
Nämnda kommitté har i sitt för en tid sedan afgifna betänkande
rörande folkskoleseminarierna uppvisat, att bristen på fullt kompetenta
lärare vid folkskolorna — hela antalet s. k. mindre folkskolor därvid

icke medräknadt — vid 1910 års början kan antagas hafva uppgått till ej mindre än 920 lärare, däraf 485 manliga och 435 kvinnliga, och att denna betydande brist med hvarje år ytterligare ökas.

Detta innebär, att ett mycket stort antal lärartjänster vid folkskolorna stå vakanta och måste uppehållas med mindre kompetenta, d. v. s. icke examinerade eller ock öfveråriga lärare, och att likaledes såsom vikarier för lärare, hvilka till följd af sjukdom eller af annan anledning äro tjänstlediga, dylika mindre kompetenta lärarkrafter måste i stor utsträckning användas.

Hvad lärarbristen för framtiden beträffar, har kommittén beräknat, att därest inga åtgärder vidtagas för ökande af det årliga tillskott af lärarkrafter, som de nu befintliga seminarierna kunna lämna, den samlade bristen skall utgöra vid slutet af

år 1914	604 manliga,	690 kvinnliga,	summa 1,294 lärare
» 1919	725 »	1,027 »	» 1,752 »
» 1924	1,005 »	1,537 »	» 2,542 »

Till och med om man skulle anse, hvilket knappast synes böra förutsättas, att behofvet af vikarier för tjänstlediga lärare alltjämt borde i samma utsträckning som hittills tillgodoses genom mindre kompetenta lärarkrafter, och således ansåge fullt kompetenta sådana behöfliga endast för vakansvikariatet, blefve dock de sannolika talen för den framtida lärarbristen fortfarande högst betydliga, i det att enligt kommitténs undersökningar bristen under sådan förutsättning skulle vid slutet af år 1914 uppgå till sammanlagdt 980 lärare, vid slutet af år 1919 till sammanlagdt 1,406 och vid slutet af år 1924 till sammanlagdt 2,149.

Folkundervisningskommittén har ock framlagt en fullständig plan för en sådan ökning af »lärarproduktionen», att ej blott det behof af lärarkrafter, som årligen uppkommer till följd af lärares afgang ur tjänsten och nya tjänsters inrättande, skulle blifva tillgodosedt, utan ock den förhandenvarande lärarbristen skulle steg för steg minskas och efter ett antal år vara försvunnen. Kommitténs beräkningar angående det framtida behofvet af lärarkrafter för folkskolorna hafva ännu icke hunnit blifva förenål för vederbörande myndigheters granskning, och kommittén har själf betonat den osäkerhet, hvarmed dylika beräkningar af flera skäl måste blifva behäftade. Kommittén uppvisar emellertid, att äfven med utgående från de gynnsammast tänkbara beräkningsgrunder åtminstone de åtgärder, som föreslagits till genomförande under åren 1912 och 1913, blifva af behofvet påkallade.

De för år 1912 föreslagna åtgärderna äro:

För Uppsala seminarium skulle under året vidtagas åtgärder för uppförande af nya byggnader, beräknade för seminariets utvidgning till dubbelklassigt, och, under förutsättning att nödiga lokaler kunde förhyras, till dess nybyggnaden hunnit uppföras, skulle i första klassen intagas dubbla antalet elever, så att seminariet från och med år 1916 skulle kunna utexaminera elever från två afgangsklasser af elever med fyraårig utbildning. Vidare skulle en ettårig kurs för manliga studenter hösten 1912 upprättas vid Uppsala eller Lunds seminarier, hvarvid valet mellan de båda seminarierna finge bero af möjligheten att förhyra lämpliga lokaler. Slutligen skulle en ombildning påbörjas af lärarinneseminariet i Kalmar efter en af kommittén utarbetad organisatorisk anordning, enligt hvilken nämnda seminarium skulle komma att omfatta en treårig kurs, afsedd hufvudsakligen för inträdessökande, som aflagt småskollärläroexamen, och därjämte en ettårig kurs för kvinnliga studenter, i hvilken senare kurs elever skulle intagas vid början af läsåret 1912—1913.

Jag torde icke behöfva framhålla, hvilket menligt inflytande en lärarbrist af så betydande omfattning som den nu förhandenvarande måste utöfva på folkundervisningen, hurusom den icke blott försvagar värdet af folkskolans verksamhet, utan ock står hindrande i vägen för den utveckling och den fortgående anpassning efter tidsbehofven, som man af vårt folkskoleväsen med rätta fordrar och väntar.

I likhet med kommittén finner jag, att snara och kraftiga åtgärder till nu berörda missförhållandes undanröjande måste vidtagas. Jag anser ock, att kommittén i det hela riktigt angifvit, hvad man närmast har att göra, och jag har därför föranstaltat om utredning angående möjligheten af de föreslagna åtgärdernas verkställande.

Frågan om nybyggnad för folkskoleseminariet i Uppsala har nu genom förutnämnda nådiga proposition redan underställts Riksdagens pröfning, och jag erinrar därom, att den föreslagna byggnaden skulle komma att lämna utrymme ej blott för en dubbelklassig fyraårig seminariekurs utan ock för en särskild ettårig afdelning för studenter, hvarigenom seminariet i framtiden skulle blifva i stånd att årligen utexaminera inemot 90 lärare eller nära fyra gånger så många, som nu kunna årligen därifrån utexamineras.

Angående den af kommittén ifrågasatta möjligheten att redan under innevarande år i tillfälliga förhyrda lokaler vid seminariet i Uppsala inrätta dels en studentafdelning, dels en parallellklass till första seminarieklassen har seminariets rektor H. Dahlgren yttrat sig i en till ecklesiastikdepartementet ingifven skrifvelse.

För inrättandet af en särskild studentafdelning vid seminariet vore förhållandena för närvarande mycket ogynnsamma. Utom den svårighet, som lokalfrågan måste vålla, hade man att räkna med svårigheten att bereda studentafdelningens elever tillfälle i

behöflig utsträckning till öfning i undervisning. Seminariets öfningsskola kunde ej ytterligare belastas med elevlektioner, i hvarje fall ej utan att uppdelas i flera afdelningar, något som åter omöjliggjordes af bristande utrymme inom seminariebyggnaden. Man vore då hänvisad att vända sig till stadens folkskolor för att, om möjligt, få tillstånd att begagna några af deras afdelningar som öfningsskola och anlita några af deras lärare som ledare af undervisningsöfningarna. En sådan anordning läte sig försöka, om det gällde en seminarieafdelning tillhörande den fyraåriga kursen, men vore allt för vansklig att utan förut vunnit erfarenhet tillgripa, då det vore fråga om en afdelning, hvars hela praktiska utbildning skulle sammanträngas under en tid af endast ett år. Till nu berörda svårigheter komme, att förändringar vore att motse inom seminariets lärarkår, som gjorde det sannolikt, att under läsåret 1912—1913 endast två eller tre ämneslärare komme att finnas, som genom föregående erfarenhet ägde förtroget med seminariearbete och vana att leda undervisningsöfningar på folkskolestadiet. Dahlgren vågade därför icke tillstyrka, att en särskild studentafdelning för närvarande inrättades vid seminariet.

Under förutsättning att lokalfrågan, hvilken under nuvarande hyresförhållanden i Uppsala erbjöde stora svårigheter, icke lade öfverstigligt hinder i vägen, ansåge han sig däremot kunna tillstyrka anordnandet redan under innevarande år af en parallellklass till första seminarieklassen såsom början till en fyrklassig parallellinje vid seminariet. Han utginge därvid från det antagandet, att seminariet höstterminen 1915, då den fjärde parallellklassen skulle mottagas, kunde inflytta i nytt lärohus. För den nu ifrågasatta första parallellklassen kunde icke beräknas större elevantal än 24, enär klassen vid undervisningen åtminstone i vissa ämnen (naturkunnighet, teckning och slöjd) måste använda de nuvarande seminarielokalerna, som ej lämnade utrymme för större antal.

Kostnaderna för undervisningen af den nya klassens elever beräknades af Dahlgren till 3,700 kronor, nämligen 2,000 kronor såsom arfvode åt en e. o. lärare för undervisning i kunskapsämnen och 1,700 kronor såsom arfvodesökning åt seminariets öfningsslärare för utsträckt undervisning i de olika öfningsämnena.

Den summa, som årligen tilldelats Uppsala seminarium att användas till stipendier åt behöfvande elever, uppginge i allmänhet till något öfver 6,000 kronor eller ungefär 60 kronor för hvarje närvarande elev. I öfverensstämmelse härmed skulle den erforderliga ökningen af stipendieanslaget icke blifva mera än omkring 1,500 kronor, men med hänsyn till stipendiernas ytterst ringa belopp och elevernas i allmänhet stora behof af ekonomiskt understöd hemställde Dahlgren, att ökningen ej måtte sättas lägre än till 2,000 kronor.

Atgärder vore vidtagna för anskaffandet af lokal antingen för den nya klassen eller hellre för en afdelning af öfningsskolan, då i senare fallet utrymme kunde beredas de nytillkommande eleverna inom själfva seminariet. Hyresafgiften samt kostnaderna för behöfliga skolmöbler och annan inredning borde beräknas till sammanlagt 1,550 kronor.

Den ökning i anslaget till materiell, ved och ljus m. m., som blefve nödvändig för den erforderliga nya lokalens uppvärmning, belysning och städning, för inköp af vid undervisningen erforderliga förbrukningsartiklar till den nya klassens behof samt för den af det ökade elevantalet betingade höjningen af seminarieälskarens arfvode, kunde beräknas till sammanlagt 550 kronor. Redan nu vore det för närvarande utgående anslaget till materiell, ved och ljus m. m. icke tillräckligt för läroanstaltens behof, i det att särskildt den del däraf, som kunde afses för inköp af undervisningsmateriell,

blifvit allt otillräckligare. Dahlgren hade ock haft för afsikt att, äfven om någon utvidgning af seminariet nu icke blifvit ifrågasatt, ingå till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan om ökning af anslaget. Det syntes honom under sådana förhållanden riktigt, att då nu med hänsyn till seminariets föreslagna utvidgning en förstärkning af anslaget till materiell, ved och ljus m. m. måste bringas till stånd och framställning därom göras hos Riksdagen, förstärkningen blefve så pass stor, att seminariets ställning i berörda afseende icke blefve lika ogynnsam som förut, än mindre försämrades, utan i stället i någon mån förbättrades, hvarför han hemställde, att nämnda anslag måtte höjas förutom med det för den nya klassens behof beräknade beloppet af 550 kronor ytterligare med samma belopp eller tillhoppa 1,100 kronor.

I det anslag, som utginge till förhyrande af slöjdlokal och anskaffande af materiell för slöjdundervisningen, påkallade den nya klassens tillkomst en förhöjning af 100 kronor.

För seminariets rektor komme den nya klassen att i väsentlig grad öka arbetet ej minst till följd af de ogynnsamma lokalförhållanden, med hvilka man hade att räkna. Det enda sättet att bereda rektor tid att utöfva den vidsträcktare tillsyn, som de nya förhållandena gjorde behöflig, syntes vara att för honom möjliggöra anställandet af skrifbiträde. Under erinran därom, att anslag till aföning af skrifbiträde åt rektor beviljats i fråga om seminariet i Göteborg, då detta liksom nu Uppsalaseminariet började ombildas till dubbelklassigt, hemställde Dahlgren, att ett anslag för samma ändamål och till samma belopp, som beviljats i fråga om Göteborgsseminariet eller 250 kronor, måtte beredas äfven i fråga om seminariet i Uppsala.

Skulle försöken att för den ifrågasatta utvidgningen finna användbar lokal utom seminariet helt misslyckas, vore det ej uteslutet, att utrymme under det närmaste året skulle kunna åstadkommas inom seminariebyggnaden, om det ock blefve förenadt med kännbara olägenheter. I detta fall skulle en del af de förutnämnda kostnaderna komma att bortfalla, hvaremot kostnader för ändrings- och inredningsarbeten inom seminariebyggnaden i stället blefve erforderliga, om ock till mindre belopp. I det läge, hvari frågan befunne sig, ansåge dock Dahlgren riktigast, att kostnaderna beräknades med hänsyn till den anordning, som i första rummet syntes böra eftersträffvas.

Samtliga kostnaderna för den nya klassen, såvidt de kunde på förhand beräknas, blefve då följande:

arfvide till en e. o. adjunkt enligt gällande författning.....	kronor 2,000
arfvide för undervisning 5 veckotimmar i välskrifning och teckning enligt gällande författning.....	» 500
arfvide för undervisning 6 veckotimmar i musik och sång enligt gällande författning.....	» 600
arfvide för undervisning 4 veckotimmar i slöjd enligt gällande författning.....	» 300
extra arfvide åt gymnastikläraren	» 100
extra arfvide åt läraren i teoretisk trädgårdsskötsel 50 kronor samt åt läraren i praktisk trädgårdsskötsel 150 kronor	» 200
anslag till aföning af skrifbiträde åt rektor	» 250
ökning i stipendieanslaget för året	» 2,000
lokalhyra	» 800

transport kronor 6,750

inredningskostnader:		transport kronor 6,750
24 skolpulpeter à 20 kronor ...	kronor 480	
katederplan med bord och stol	» 45	
svart taffla	» 25	
diverse möbler, lampor, gardi- ner, klädhängare och öfrig inredning	» 200	» 750
ökning i årsanslaget till materiell, ved och ljus m. m.	» 1,100	
ökning i årsanslaget för slöjdundervisningen	» 100	
		<u>Summa kronor 8,700</u>

Enligt folkundervisningskommitténs förslag borde, såsom förut nämnts, en seminarieklass för manliga studenter inrättas antingen i Uppsala eller i Lund. Att förlägga densamma till Lund synes mig så till vida mindre ändamålsenligt, som en seminarieklass för manliga studenter redan finnes anordnad inom sydligare delen af landet, nämligen i Växjö. Då, såsom af det föregående framgår, förhållandena vid seminariet i Uppsala för närvarande visat sig mindre gynnsamma för det ifrågavarande syftet, har förfrågan gjorts hos rektorn vid seminariet i Strängnäs, huruvida möjlighet finnes för anordnandet under innevarande år af en särskild studentafdelning vid sistnämnda seminarium. Rektorn därstädes S. Lundqvist har meddelat, att möjlighet att inom seminariebyggnaden åtminstone för någon tid framåt bereda utrymme för en dylik afdelning ej sänkades, om ock åtskilliga olägenheter därmed blefve förknippade.

Angående kostnaderna m. m. för den ifrågasatta studentafdelningen har Lundqvist i ingifven skrifvelse lämnat redogörelse.

Kostnadsberäkningen blefve följande:

	<i>Lokal.</i>	
igensättande af en skjutdörr	kronor 102: 37	
ändring i elektrisk ledning	» 50: —	
elektrisk installation i ritsalen	» 125: —	kronor 277: 37
	<i>Skolinventarier m. m.</i>	
24 st. skolpulpeter à 18: 25	kronor 438: —	
1 » lärarkateder	» 46: —	
1 » katederstol	» 7: —	
1 » kartställ	» 9: —	
1 » svängbar kritttaffa	» 26: —	
1 » passare till d:o	» 4: —	
1 » papperskorg	» 4: —	
54 » lösa skrifbord à 5 kronor	» 270: —	
virke till slöjden	» 100: —	kronor 904: —
		<u>transport kronor 1,181: 37</u>

			transport kronor 1,181: 37
		<i>Arfvoden.</i>	
1	e. o. lärare i öfningsskolan.....	kronor 2,000: —	
8	veckotimmar i kunskapsämnen à 120 kronor.....	» 960: —	
4	» » teckning (jämlikt k. k. 27/8 1904)	» 400: —	
5	» » sång och musik	» 500: —	
6	» » gymnastik	» 600: —	
4	» » slöjd	» 300: —	
1	» » trädgårdsskötsel	» 75: —	
	seminariets läkare, enligt nu utgående arfvode af 200 kronor	» 50: —	» 4,885: —
		<i>Stipendier.</i>	
20	elever, förslagsvis, à 100 kronor.....	» 2,000: —	
		<hr/>	Summa kronor 8,066: 37

Det rum, som skulle komma att användas som klassrum för den ifrågasatta studentafdelningen, vore sångrummet, som lämnade utrymme för 24 elever. Musik- och sångöfningarna finge förläggas till högtidssalen. Den föreslagna elektriska installationen i ritsalen vore behöflig, enär det, med hänsyn därtill, att seminariet hade teckningslärare gemensam med högre allmänna läroverket, vore att förutsätta, att en del teckningstimmar måste förläggas till sådan tid, att artificiellt ljus blefve nödvändigt.

Lundqvist hade fäst sin uppmärksamhet vid den olikhet med afseende på den teoretiska utbildningen, som komme att råda mellan eleverna i fjärde seminarieklassen och eleverna i den med denna sidoställda studentafdelningen, en olikhet som, om den icke öfvervunnes, kunde gifva anledning till klasskillnad mellan blifvande medlemmar af samma kår. Ett medel, som stode läroanstalten till buds vid sträfvandet att utjämna nämnda olikhet, vore gemensamhet i arbete. I vissa fall kunde eu sådan genomföras, t. ex. vid skriftliga arbeten på lärorummet, vid litteraturläsning och vid föredrag af lärare eller elever. Dylika arbeten kunde utföras i högtidssalen, och härvid skulle de i kostnadsberäkningen till ett antal af 54 upptagna små skrifborderna komma till användning.

Den nya afdelningen komme att för sin undervisning och praktiska utbildning kräfvat omkring 32 lärotimmar i veckan och syntes således böra föranleda anställandet af en e. o. ämneslärare med 24 timmars undervisningsskyldighet jämte timlärare för omkring 8 veckotimmar. Lundqvist hade dock föredragit att föreslå anställandet af en e. o. lärare i öfningsskolan, enär densamma för att möjliggöra ett ökad antal undervisningsöfningar måste uppdelas i flera afdelningar och därför påkallade flera lärarkrafter för sin räkning. Genom anställandet af en e. o. lärare i öfningsskolan lösgjordes vissa ämneslärare från af dem för närvarande där bestridd undervisning och kunde i motsvarande mån användas för undervisning i studentafdelningen.

Om en af Lundqvist den 7 november 1911 ingifven underdånig ansökan om extra anslag till materiell, ved och ljus m. m. för åren 1912 och 1913 vunne nådigt bifall, vore det att hoppas, att medel skulle finnas för den extra utgift till belysning och renhållning, som den nya afdelningen komme att åsamka seminariet.

De skolinventarier, som för denna afdelning komme att anskaffas, kunde, om samma afdelning framdeles flyttades till annat seminarium, därvid öfverlätas till detta.

Den af folkundervisningskommittén, såsom jag förut nämnt, föreslagna förändringen af seminariet i Kalmar innebär en ny organisatorisk anordning, som icke torde böra bringas till utförande, innan kommittéförslaget blifvit föremål för vederbörlig pröfning. Upprättandet af en ettårig kurs för kvinnliga studenter vid detta seminarium skulle i enlighet med denna organisatoriska anordning kunna ske, utan att extra lokalutrymme blefve behöfligt och utan att någon afsevärdare ökning behöfde göras i de för ett vanligt fyrklassigt seminarium erforderliga lärarkrafterna. Enligt meddelande från rektorn vid nämnda seminarium J. A. O. Wickbom synes emellertid afven under nuvarande förhållanden möjlighet förefinnas att utan allt för stora svårigheter och kostnader upprätta en studentklass vid seminariet. Wickbom har i detta afseende inkommit med utredning och kostnadsberäkning.

Aren 1899—1903 hade en parallellklass varit anordnad vid Kalmar seminarium. Enär inga lämpliga lokaler i seminariets närhet då hade funnits att förhyra, hade lokalfrågan ordnats så, att ritsalen användts som klassrum. Den klass, som haft denna sal till klassrum, hade, då någon annan klass haft teckning, fått läsa i det därigenom för tillfället lediga klassrummet, något som gått för sig utan allt för stor olägenhet. Öfningsskolans fyrklassiga folkskoleafdelning hade vid elevernas undervisningsöfningar uppdelats i en- och tvåklassiga afdelningar, så att öfningarna kunnat försiggå i dessa afdelningar samt i folkskolans högre afdelning på ett i det hela ganska tillfredsställande sätt. Samma anordning torde nu kunna komma till användning för den ifrågasatta studentafdelningen, då icke heller nu lämpliga lokaler stode att få i seminariets närhet.

De för studentafdelningen erforderliga anslagen blefve följande:

arfvide till en e. o. adjunkt	kronor 2,000
d:o för 4 veckotimmar i teckning (jämlikt k. k. ²⁷ / ₈ 1904)	» 400
d:o » 5 » i musik och sång »	» 500
d:o » 3 » i gymnastik »	» 300
arfvide för 10 veckotimmar i huslig ekonomi, i enlighet med nu vid seminariet i Kalmar utgående arfvide för undervisning i ämnet såväl i seminariet som i öfningsskolan	» 700
anslag till vatten, ved och lyse för skolköket enligt nu utgående anslag för samma ändamål	» 300
till stipendier åt förslagsvis 25 elever à 100 kronor	» 2,500
Summa kronor 6,700	

Domkapitlen i Uppsala, Strängnäs och Kalmar hafva afgifvit underdåniga utlåtanden öfver de förslag och kostnadsberäkningar, för hvilka nu redogjorts, och uttalat sin anslutning såväl till planen att inrätta de ifrågasatta parallellafdelningarna som till de nämnda kostnadsberäkningarna.

Såsom jag förut framhållit, finner jag den på folkskolans område förhandenvarande lärarbristen ovillkorligen bjuda, att intet underlåtes, som kan göras för att förskaffa folkskolan ökad antal vederbörligen utbildade

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 1 saml. 198 häft. (Nr 250.)

lärarkrafter. Då nu möjlighet synes föreligga att i öfverensstämmelse med folkundervisningskommitténs förslag redan under innevarande år vidtaga de i det föregående nämnda åtgärderna, anser jag det ock högeligen önskligt, att dessa åtgärder därunder måtte komma till utförande.

Tvekan skulle måhända kunna råda angående möjligheten att för de ifrågasatta två studentkurserna finna tillräckligt antal inträdessökande. Af allt att döma föreligger dock i detta fall knappast anledning till farhågor. Intill dess de nu befintliga båda studentafdelningarna upprättades, nämligen afdelningen för kvinnliga studenter i Stockholm år 1909 och afdelningen för manliga studenter i Växjö år 1910, var antalet inträdessökande studenter och än mer antalet intagna studenter vid seminarierna obetydligt. Att detta dock åtminstone delvis berodde därpå, att endast ett mycket obetydligt antal kunde mottagas, i det att möjligheten att mottaga de sökande i det hela varit beroende af om tillfälligtvis några platser blifvit lediga i fjärde klassen, framgår däraf, att så snart genom upprättandet af de nämnda studentafdelningarna tillfälle i rikligare mån bereddes för studenter att vinna utbildning till folkskollärare, tilloppet af inträdessökande hastigt ökades. Antalet inträdessökande vid de båda ifrågavarande studentafdelningarna har varit väsentligt större än antalet af dem, hvilka utrymmet medgifvit att mottaga. Så voro vid seminariet i Stockholm år 1909 de inträdessökande 34 och de intagna 29, år 1910 de inträdessökande 54 och de intagna 32 samt år 1911 de förra 69 och de senare 29. Vid seminariet i Växjö voro år 1910 de motsvarande talen 46 och 30 samt året därpå 50 och 30.

Det bör för öfrigt märkas, att liksom de två förut befintliga äfven de två nu ifrågasatta, för studenter afsedda seminariekurserna tillsvidare skulle äga provisorisk natur och således icke föranleda tillsättandet af ordinarie lärarkrafter. Skulle de af ett eller annat skäl komma att befinnas mindre behöfliga, kunna de utan svårighet indragas. Det förefaller mig dock sannolikt, att de skola befinnas väl motsvara sitt syfte. Hvad studentafdelningen vid seminariet i Strängnäs beträffar, är det min tanke, att densamma, då den föreslagna nybyggnaden för seminariet i Uppsala blifvit färdig, bör öfverflyttas till sistnämnda seminarium.

Att för de ifrågavarande seminarierna icke ringa olägenheter måste blifva förenade med de nya elevklassernas mottagande, olägenheter som till en viss grad alltid måste menligt inverka på resultatet af deras verksamhet, är uppenbart. De betänkligheter, som detta förhållande är ägnadt att framkalla, måste dock enligt min uppfattning vika inför den oafvisliga nödvändigheten att utan dröjsmål söka sörja för en rikligare tillgång på lärarkrafter för folkskolans behof. Det nämnda ogynnsamma förhållan-

det skall för öfrigt, hvad seminarierna i Uppsala och Strängnäs beträffar, endast behöfva göra sig gällande under den tid, som förflyter, till dess nybyggnaden för Uppsalaseminarieret blifvit fullbordad, och äfven i fråga om seminariet i Kalmar bör det, om folkundervisningskommitténs förslag angående detta seminariums ombildning vinner gillande, blifva af öfvergående natur.

Då studentklasserna i Stockholm och Växjö upprättades, begärdes intet extra anslag för stipendier åt de nya eleverna. Det har emellertid visat sig, att studentklassernas elever ej äro mindre i behof af ekonomiskt understöd än öfriga seminariel elever, hvarför de ock i likhet med dessa erhållit understöd af det för seminarierna på ordinarie stat utgående stipendieanslaget. Detta har naturligtvis medfört en minskning i stipendiernas genomsnittsbelopp, och då detta redan förut är ganska obetydligt, kan det icke anses riktigt att allt fort tillföra seminarierna ökad antal elever utan att samtidigt sörja för en motsvarande ökning af understödsmedlen. Jag finner det därför alldeles i sin ordning, att i de förut anförda kostnadsberäkningarna särskilda anslag till stipendier för de nytillkommande eleverna blifvit upptagna. Så önskvärdt det ock synes mig vara, att seminariernas elever måtte komma i åtnjutande af ett något verksammare ekonomiskt understöd från statens sida än det, som nu kommer dem till del, måste jag dock vidtaga en reduktion i de af vederbörande rektorer begärda stipendieanslagen, då ju de stipendiebelopp, som kunna tillkomma de ifrågasvarande eleverna, ej böra vara större än de, hvilka andra behöfvande elever kunna erhålla, och en ökning af det för samtliga seminarierna afsedda stipendieanslaget icke synes mig böra vid detta tillfälle ifrågasättas. I enlighet med hvad i årets statsverksproposition under punkt 131 begärts till stipendier för eleverna i de nya parallellklasserna vid seminariet i Göteborg — sådant anslag beviljades redan då beslut första gången fattades om upprättandet af parallellklasser vid sagda seminarium — anser jag, att stipendiebeloppet i förevarande fall bör sättas till 1,600 kronor för hvar och en af de ifrågasvarande tre seminarietädelningarna.

Mot de af vederbörande seminarierektorer verkställda, i det föregående återgifna kostnadsberäkningarna har jag i öfrigt ej funnit anledning till erinran. Där de upptagna beloppen icke äro bestämda af gällande författning eller ovillkorligt betingade af lokalförhållandena, synas de mig vara väl motiverade af hänsynen till undervisningens bästa samt till rättvisans fordringar. Såväl de af rektorerna föreslagna anordningarna som de af dem begärda anslagen hafva också, såsom jag förut nämnt, af vederbörande domkapitel lämnats utan anmärkning.

De ifrågavarande seminariekurserna böra gifvetvis komma till stånd redan under innevarande år och således träda i verksamhet från och med läsåret 1912—1913. Det torde icke heller möta hinder för Kungl. Maj:t att, om nödigt anslag beviljas för år 1913, af förhandenvarande medel försköttera de belopp, som för innevarande år blifva erforderliga. Tydligt är emellertid, att kurserna icke kunna tänkas böra vara i verksamhet endast under ett enda läsår för att därefter upphöra. Vid seminariet i Uppsala bör, såsom förut blifvit antydt, äfven följande år en parallellklass till första klassen inrättas, under det att den nu ifrågasatta då blir sidoställd med andra klassen o. s. v., så att seminariet slutligen äger parallellklasser till alla fyra klasserna. De båda studentafdelningarna vid seminarierna i Strängnäs och Kalmar böra äga bestånd, så länge lärarbristen gör deras tillvaro behöflig, eller till dess den ena eller andra af dem befinnes böra öfverflyttas till annat seminarium. Under sådana förhållanden finner jag det riktigtast, att anslag till kursernas uppehållande begäres ej för ett läsår utan för tiden intill slutet af år 1913, således för höstterminen 1912 samt vår- och höstterminen 1913.

Vissa af de för kurserna i Uppsala och Strängnäs beräknade kostnaderna äro af natur att icke behöfva återkomma. Hyres- och materiellanslag åter, hvilka utanordnas med lika belopp för hvarje kvartal, böra enligt det sagda beräknas för ett och ett halft år, stipendieanslagen böra beräknas för tre terminer med lika belopp för hvarje termin, och anslagen till arfvoden för undervisningens uppehållande m. m. böra beräknas dels för ett läsår dels för en hösttermin, hvarvid denna senare enligt gällande bestämmelser är att sätta lika med $\frac{119}{270}$ af ett läsår.

Med detta sätt för kostnadsberäkningen och med iakttagande af hvad jag förut yttrat angående stipendieanslagen blifva de belopp, som för de ifrågavarande ändamålen böra af Riksdagen äskas:

För parallellklassen vid seminariet i Uppsala:

lärararfvoden 3,700 kronor + $\frac{119}{270} \cdot 3,700$ kronor = kronor	5,330: 74
anslag till afföning af skrifbiträde åt rektor »	360: 19
ökning i stipendieanslaget »	2,400: —
lokalhyra »	1,200: —
inredning och inventarier »	750: —
ökning i anslaget till materiell, ved och ljus m. m. »	1,650: —
ökning i anslaget till slöjdundervisningen »	150: —

Summa kronor 11,840: 93

För studentklassen vid seminariet i Strängnäs:

lärosvoden 4,835 kronor + $\frac{119}{270} \cdot 4,835$ kronor =	kronor 6,965: 98
lärosvode	» 75: —
ökning i stipendieanslaget	» 2,400: —
inredning och inventarier	» 1,081: 37
till inköp af slöjdvirke	» 150: —
	<hr/>
	Summa kronor 10,672: 35

För studentklassen vid seminariet i Kalmar:

lärosvoden 3,900 kronor + $\frac{119}{270} \cdot 3,900$ kronor =	kronor 5,618: 89
ökning i stipendieanslaget	» 2,400: —
ökning i anslaget till skolköket	» 450: —
	<hr/>
	Summa kronor 8,468: 89

De sålunda beräknade beloppen torde kunna afrundas till 11,840 kronor, 10,670 kronor och 8,470 kronor.

Med afseende å hvad chefen för finansdepartementet anført till statsrådsprotokollet dels öfver utrikesärenden den 15 mars 1912 vid föredragning af fråga om inköp af beskickningshus i Berlin, dels ock öfver finansärenden den 22 mars 1912 vid föredragning af fråga om förbättring af pensioneringen inom de tre första klasserna af handelsflottans pensionsanstalt, kan, enligt hvad nämnda departementschef meddelat mig, det af mig nu ifrågasatta anslaget beviljas, utan att någon förändring af det för innevarande års Riksdag redan framlagda riksstatförslaget inkomstsida därför behöfver äga rum.

I öfverensstämmelse med hvad jag nu anført, får jag således tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1913 bevilja till anordnande

dels vid folkskoleseminariet i Uppsala af en parallellklass till första seminarieklassen ett belopp af 11,840 kronor,

dels vid folkskoleseminariet i Strängnäs af en ett-årig, med fjärde seminarieklassen sidoställd afdelning för manliga studenter ett belopp af 10,670 kronor,

dels ock vid folkskoleseminariet i Kalmar af en sistnämnda afdelning motsvarande afdelning för kvinnliga studenter ett belopp af 8,470 kronor

eller således tillhopa 30,980 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt täcktes Hans Maj:t Konungen, på hemställan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder gilla; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

C. Wilh. Hagman.
